

УДК 341.1 + 336.1

АНАЛІЗ ПОРТФЕЛЮ АКТИВНИХ ПРОЕКТІВ УКРАЇНИ, ЩО РЕАЛІЗУЮТЬСЯ ЗА ПІДТРИМКИ СВІТОВОГО БАНКУ (ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

І. Грабинська, М. Грабинський

*Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18*

Досліджено правовий та економічний аспект участі України у групі Світового банку. Проаналізовано портфель активних, виконаних та відхилених проектів Світового банку щодо України. Запропоновано шляхи удосконалення правових механізмів розпорядження коштами в Україні з метою ефективного використання фінансових можливостей Світового банку.

Ключові слова: міжнародні економічні організації, Світовий банк, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародний валютний фонд.

Україна – одна з небагатьох країн пострадянського простору, яка ставши незалежною вже мала досвід міжнародного співробітництва. Саме цей досвід дає змогу Україні отримати нові здобутки у міжнародних відносинах.

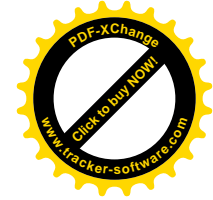
На сьогодні Україна здійснює активну діяльність з реформування державної влади та органів місцевого самоврядування, енергетичної системи, економічного клімату та систем соціального захисту незахищених верств населення. Проте для такої модернізації та реформування необхідне залучення значних коштів, яких зазвичай в Україні не вистачає. Щоб допомогти державам у їхньому прагненні вдосконалення власних правових інститутів та економіки група Світового банку надає кредити (позики) для швидшої реалізації таких проектів.

На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в тому, що необхідно визначити яке правове значення має участь України у діяльності тих чи інших міжнародних організацій, дослідити портфель проектів Світового банку щодо України та проаналізувати реальні джерела фінансування таких проектів

Дослідженню питань міжнародних економічних організацій та участі України у їх діяльності присвячено праці таких відомих вітчизняних і зарубіжних учених, як Репецький В., Дунас О., Карнаков І., Рогач О., Юхимчук В. та ін.

Остаточне правове оформлення міжнародної фінансової системи відбулося після її інституціоналізації з огляду на створення Міжнародного банку реконструкції та розвитку, а також Міжнародного валютного фонду, укладенням міжнародних угод на валютно-фінансовій конференції ООН у Бреттон-Вудсі у 1944 році (США, Нью-Гемпшир) [7, с.10].

Значні ускладнення, пов'язані зі становленням колишніх радянських республік як незалежних держав, спонукали їх до розуміння значущості взаємних

зв'язків як кардинальної передумови виходу їх економік з глибокої кризи, подальшого динамічного розвитку [10].

Україна ж в свою чергу мала значну перевагу серед пострадянських країн у зовнішньополітичних відносинах, адже УРСР (разом з БРСР та СРСР) була однією із країн-засновниць ООН, а отже на відміну від інших союзних республік, вже з 1945 року позиціонувала себе як незалежна та суверенна держава, що здатна самостійно здійснювати власну зовнішньополітичну та економічну діяльність у міжнародних відносинах.

Проте участь України у цих фінансових організаціях була неможливою до здобуття незалежності та обрання геополітичного курсу на трансформацію командної економіки в ринкову та її прагнення до інтеграції у світову економіку.

Група Світового банку – кредитна установа, головна мета якої полягає у наданні допомоги країнам для їх інтеграції у світову економіку та сприянню тривалому економічному зростанню і зниженню рівня бідності у країнах, що розвиваються. До групи Світового банку входять 5 агентств: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Багатостороннє агентство гарантій та інвестицій (БАГІ) та Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (МЦВІС) [6]. Проте саме МБРР та МАР є Світовим банком.

Одним із досягнень України, яке здійснилося завдяки підтримці Світового банку є розбудова державного сектору та гармонізація законодавства України до світових стандартів. За більш ніж 20 років співпраці в Україні було створено Державну комісію з цінних паперів і фондового ринку, розроблено і схвалено в повному обсязі Національні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору, розроблено і впроваджено повністю функціональну автоматизовану систему Державного казначейства, ухвалено Закон України «Про здійснення державних закупівель», розпочато податкову та пенсійну реформи [12].

Для України участь у Світовому банку є важливою та пріоритетною з багатьох причин. Однією із найголовніших є те, що Україна отримує фінансову підтримку для реалізації програм Світового банку з однієї сторони, та можливість здійснювати одночасно значну кількість реформ з іншої. Це, щонайменше, збільшує інтегрованість української економіки до світового господарства у таких темпах, які є бажаними та прийнятними для України.

Основна мета діяльності Світового банку в Україні — допомога урядові в переході до ринкової економіки, зокрема у відновленні стабільного економічного зростання та поліпшенні рівня життя населення. Починаючи з 1994 року Банк виконував провідну роль у наданні допомоги відповідним державним установам у визначенні основних напрямів реформ та їх впровадженні (лібералізація цін, реформа торгівлі, приватизація, реформа фінансового сектора та сектора енергетики). Загальна Реабілітаційна позика, ухвалена в грудні 1994 року, стала першою позикою на структурну перебудову [11, с.715-716].

За роки співробітництва Світовий банк затвердив для України 47 позик загальним обсягом 7,5 млрд. дол. США, з яких станом на 1 січня 2014 року Україна отримала 5,8 млрд. дол. США. Спільно зі Світовим банком проводиться робота щодо підготовки нових інвестиційних проектів, що передбачатиме залучення інвестицій в обсязі 1.7 млрд. дол. США, зокрема, готуються два проекти у комунальному секторі обсягом до 732 млн. дол. США [8; 9].

Світовий банк співпрацює з українськими урядовими структурами, неурядовими організаціями, багатосторонніми інституціями та донорами. Крім того, для підготовки проектів в Україні Банк залучає грантові ресурси з багатьох джерел [11, с.715].

Фінансування економічних реформ є важливою формою підтримки держави зі сторони міжнародних організацій та інших держав, які в свою чергу зацікавлені у такому реформуванні. Якщо говорити про групу Світового банку, то варто пам'ятати про те, що його позики підлягають поверненню, хоча із надзвичайно вигідним для держави відсотком. А ефективним засобом для перевірки використання таких кредитних коштів був, є і залишається поділ основної суми на частини з проміжком у часі (так зване – траншування).

Світовий банк як інвестор може собі дозволити вкласти частину коштів у менш значний проект чи частину великого проекту щодо реформування системи державного управління чи національної економіки шляхом прийняття тих чи інших правових норм, а через певний період часу здійснити перевірку використання коштів щодо поставленої мети та прийняти рішення щодо того, чи варто видавати наступну частину позики, якщо її цільове призначення було порушено, а отже і перспективи позитивного впливу на економіку не простежуються.

Співробітництво зі Світовим банком здійснюється на основі прийнятої у лютому 2012 року нової «Стратегії партнерства з Україною на 2012-2016 роки». Ця Стратегія спрямована на допомогу Уряду у реалізації програми економічних реформ та інтеграції з ЄС. У 2015-2016 фінансових роках передбачена можливість фінансування інвестиційних проектів в таких сферах: транспорт, енергоефективність, комунальні послуги, охорона здоров'я [9].

Група Світового банку є найактивнішим і найбільшим серед міжнародних донорів партнером України, який надає їй широкомасштабну і багатосекторальну допомогу як фінансового, так і технічного характеру. Члени Групи Світового банку відіграють провідну роль серед інших донорів України у відновленні і розбудові потенціалу ключових секторів економіки, впровадженні структурних реформ економіки та розвитку інституційної інфраструктури. Світовий банк співпрацює як з урядом, так і безпосередньо з підприємствами та неурядовими організаціями. Однак кредити Банку не можна назвати повністю пільговими, оскільки сам Банк залучає кошти на міжнародному ринку капіталів. У структурі співпраці Банку з Україною інвестиційні проекти поки що мають дуже незначну вагу. Виконання своїх програм в Україні Група Світового банку ставить у залежність від виконання Україною вимог МВФ [11, с.722].

Слід відзначити, що участь держави у групі Світового банку завжди тісно пов'язана із участю з Міжнародним валютним фондом. Тому при аналізі науковці часто називають ці організації – Бреттон-Вудською системою.

На сьогодні «портфель» проектів Світового банку щодо України налічує 18 активних проектів, 44 виконаних, 16 відхилених на стадії затвердження, а також 1, який поки очікує свого затвердження.

Процедура отримання коштів за відповідними проектами починається зі заявки зацікавленого суб'єкта (позичальника) до Світового банку із описом проекту, його доцільності та шляхом його реалізації. Такий проект розглядається Світовим банком з метою встановлення доцільності фінансування такого проекту та визначення джерел фінансування. За результатами розгляду заявки

приймається рішення щодо погодження проекту чи відмови у погодженні проекту (відхиленні на стадії затвердження). Опісля Кабінет Міністрів України приймає розпорядження, за яким кошти приймаються Україною (а саме на депозитарний рахунок Національного банку України). Такими коштами безпосередньо керує Міністерство фінансів України і в необмеженій кількості у разі необхідності Кабінет Міністрів України [1].

Позичальниками активних проектів України на сьогодні виступають – Україна як держава, уряд України та Державний експортно-імпортерний банк України.

Активні проекти за їх тематичним спрямуванням можна віднести до таких груп:

- проекти щодо державного управління та інфраструктури (управління центрального уряду; загальний сектор державної адміністрації; державна адміністрація – транспорт; міські та міжміські дороги і шосе; управління адміністративно-територіальних об'єктів; інші соціальні послуги) – загальна кількість проектів – 12, і вони займають 67% усіх активних проектів;

- проекти щодо енергетичної сфери (Energy efficiency in Heat and Power; загальний сектор енергетики; гідроелектроенергія; енергетика; передача і розподіл електроенергії) – загальна кількість проектів – 11, і вони займають 61% усіх активних проектів;

- проекти щодо еколого-економічної сфери (водопостачання; державна адміністрація - водопостачання, санітарія та захист від повеней; санітарія; збір і транспортування стічних вод; обробка і видалення стічних вод; утилізація твердих відходів) – загальна кількість проектів – 8, і вони займають 44% усіх активних проектів;

- проекти щодо банківської діяльності, промисловості та торгівлі (банківська діяльність; загальний сектор промисловості та торгівлі) – загальна кількість проектів – 5, і вони займають 28% усіх активних проектів.

Варто зазначити, що кожен проект може відноситись більш, ніж до одної тематичної групи. Загальна вартість активних проектів складає 3 601,73 млн. дол. США. Основна інформація по активних проектах вміщена у таблиці 1.

Таблиця 1

Активні проекти у хронологічному порядку

Назва проекту	Дата затвердження	Установа, що виконує проект (Implementing Agency)	Погоджена вартість (млн. дол. США)
Проект модернізації систем соціального захисту - Social Safety Nets Modernization Project	3 липня, 2014	Міністерство соціальної політики	300,00
Сприяння Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг: регуляторна реформа підтримки програми централізованого тепlopостачання - Assistance to the National Commission for Regulation of Communal Services: District Heating Regulatory Reform Support Program	16 червня, 2014	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг	2,23

Другий проект щодо міської інфраструктури - Second Urban Infrastructure Project	22 травня, 2014	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України	300,00
Енергоефективність централізованого тепlopостачання - District Heating Energy Efficiency	22 травня, 2014	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України	332,00
Політика розвитку кредитування (перша) - Development Policy Loan 1	22 травня, 2014	н/д	750,00
Україна - Smart Grid проект – PPG - Ukraine - Smart Grid Project – PPG	9 вересня, 2013	Міністерство енергетики та вугільної промисловості	0,50
СТФ в Україні - CTF in Ukraine	8 листопада, 2012	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України	1,00
Другий проект щодо покращення доріг та безпеки на дорогах - Second Road and Safety Improvement Project	20 вересня, 2012	Укравтодор	450,00
Друге додаткове фінансування розвитку експорту - Export Development 2 Additional Financing	25 серпня, 2011	Державний експортно-імпортний банк України (Укрексімбанк)	150,00
Україна - Енергоефективність - UA - Energy Efficiency	17 травня, 2011	Державний експортно-імпортний банк України (Укрексімбанк)	200,00
Гідроенергетика - додаткове фінансування - Hydropower - Additional Financing	19 листопада, 2009	Укргідроенерго	60,00
Дороги та підвищення безпеки - Roads and Safety Improvement	7 квітня, 2009	Укравтодор	400,00
Проект модернізації державних фінансів - Public Finance Modernization Project	8 січня, 2008	н/д	50,00
Проект щодо міської інфраструктури - Urban Infrastructure Project	28 серпня, 2007	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України	140,00
Проект перенесення енергії на підтримку реформ у сфері енергетики та програми розвитку енергосектора - Power Transmission Project in Support of the Energy Sector Reform & Development Program	2 серпня, 2007	Укренерго	200,00
Фінансовий проект протовуглецевої реабілітації гідроенергетики - Hydropower Rehabilitation Proto-Carbon Finance Project	15 вересня, 2006	Укргідроенерго	5,50
Другий проект експортного розвитку - Second Export Development Project	27 липня, 2006	Державний експортно-імпортний банк України (Укрексімбанк)	154,50
Проект реабілітації гідроенергетики - Hydropower Rehabilitation Project	21 червня, 2005	н/д	106,00

Джерело: Таблиця складена автором на підставі даних зі сайту Світового банку [5].

Як помітно із таблиці 1, проекти, що виконує Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України складають 22,2%;

проекти, виконання яких покладено на Державний експортно-імпорتنний банк України (Укрексімбанк) складають 16,7% усіх активних проектів;

проекти, що виконують такі центральні органи виконавчої влади як Міністерство соціальної політики, Міністерство енергетики та вугільної промисловості та Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, складають 16,8% (по 5,6% кожен);

проекти, що виконують такі державні підприємства як Укравтодор, Укргідроенерго та Укренерго складають разом 27,8% (по 11,1% - Укравтодор та Укргідроенерго та 5,6% - Укренерго).

Також є серед активних є проекти, за якими не зазначено певного державного органу чи установи, за якими було б закріплено проект. Вони складають 16,7% усіх активних проектів.

Таблиця 2.

Фінансування активних проектів

Назва проекту	Погоджена вартість (млн. дол. США)	Джерела фінансування*	Загальна вартість проекту (млн. дол. США)
Проект модернізації систем соціального захисту	300,00	МБРР (300)	300
Сприяння Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг: регуляторна реформа підтримки програми централізованого теплопостачання	2,23	Free-Standing Tfs For Eca Sd Sector Unit (2,23)	2,23
Другий проект щодо міської інфраструктури	300,00	МБРР (300) + Clean Technology Fund (50)	350
Енергоефективність централізованого теплопостачання	332,00	МБРР (332) + Clean Technology Fund (50)	382
Політика розвитку кредитування (перша)	750,00	МБРР (750)	750
Україна - Smart Grid проект - PPG	0,50	Clean Technology Fund (0,5)	0,5
СТФ в Україні	1,00	Clean Technology Fund (1,0)	1
Другий проект щодо покращення доріг та безпеки на дорогах	450,00	МБРР (450) + Україна (112)	562
Друге додаткове фінансування розвитку експорту	150,00	МБРР (150)	150

Україна - Енергоефективність	200,00	МБРР (200)	200
Гідроенергетика - додаткове фінансування	60,00	МБРР (60) + Україна (6)	66
Дороги та підвищення безпеки	400,00	МБРР (400) + Україна (100)	500
Проект модернізації державних фінансів	50,00	МБРР (50) + Україна (15)	65
Проект щодо міської інфраструктури	140,00	МБРР (140)	140
Проект перенесення енергії на підтримку реформ у сфері енергетики та програми розвитку енергосектора	200,00	МБРР (200) + Україна (38)	238
Фінансовий проект протовуглецевої реабілітації гідроенергетики	5,50	Prototype Carbon Fund (5,5)	5,5
Другий проект експортного розвитку	154,50	МБРР (154,5)	154,5
Проект реабілітації гідроенергетики	106,00	МБРР (106) + Україна (268,5)	374,5

Примітка. 1. *Джерела фінансування – джерела фінансування із зазначенням у дужках сум, які передбачені на виконання проекту у млн. дол. США.

Джерело: Таблиця складена автором на підставі даних зі сайту Світового банку [5].

Як помітно із таблиці 2, загальна погоджена вартість проектів складає 3 601,73 млн. дол. США, з яких:

3 592,5 млн. дол. США підлягає до оплати через Міжнародний банк реконструкції та розвитку і передбачено на 14 активних проектів;

109,23 млн. дол. США підлягає до оплати через спеціалізовані фонди, які діють при Міжнародному банку реконструкції та розвитку і передбачено на 6 активних проектів.

Також із зазначеної таблиці ми спостерігаємо, що Україна також самостійно виділяє додаткові кошти для реалізації певних проектів. Серед вищезазначених проектів Україна співфінансує 6 активних на загальну суму 539,5 млн. дол. США. Тому загальна сума портфелю активних проектів України може бути скорегована і визначена у розмірі 4 241,23 млн. дол. США.

Також варто визначити частку Міжнародного банку реконструкції та розвитку, фондів Світового банку та України як позичальника у фінансуванні та участі портфеля активних проектів України. Дані розрахунків показані у таблиці 3.

Таблиця 3.

Частка участі МБРР, його спеціалізованих фондів та України як позичальника у фінансуванні портфеля активних проектів

Джерело фінансування	Кількість проектів	Частка	Сума	Частка
МБРР	14	77,8%	3 592,50	84,7%
Спеціалізовані фонди	6	33,3%	109,23	2,6%
Україна, як позичальник	6	33,3%	539,50	12,7%
Всього	18	100,0%	4 241,23	100,0%

Джерело: Таблиця складена автором на підставі даних зі сайту Світового банку [5].

Таким чином, Україна співфінансує третину проектів.

З наведеного вище можна зробити наступні висновки. Група Світового банку здійснює фінансування не усіх проектів, з якими звертається Україна. Близько 20% (16 зі 79) проектів було відхилено.

Найстарший активний проект України від 21 червня 2005 року «Проект реабілітації гідроенергетики» слід найближчим часом виконати, адже його невиконання свідчить про нецільове використання коштів, які були виділені Міжнародним банком реконструкцій та розвитку.

Позики, які надаються Світовим банком, зобов'язують Україну (чи будь якого іншого позичальника) до виконання проекту, проте така позика є лише допомогою у реалізації і в жодному випадку не є єдиним джерелом фінансування. Тому ми вважаємо, що частка участі України у фінансуванні проектів лише у розмірі 13% є недостатньою і мала б бути вищою.

1. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій [Текст]: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 33. - 18.08.1992. - стаття 474.
2. Статті Угоди 1945 р. (Про Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку) [Текст] // Законодавство України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996_028
3. Єдиний державний реєстр Міжнародних організацій, членом яких є Україна // Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://mfa.gov.ua/mediafiles/files/international_organizations/edrmo2014.doc
4. About ICSID / International Centre for Settlement of Investment Disputes. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=ShowHome&pageName=AboutICSID_Home
5. World Bank Group. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://worldbank.org/>
6. Група Світового банку / Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=35741
7. Дунас О.І. Правовий статус міжнародних фінансових організацій [Текст]: автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Оксана Ігорівна Дунас; В.о. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К. : Б. в., 2009. - 20 с.
8. Інформаційна довідка щодо історії співпраці з Міжнародним валютним фондом / Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=388292&cat_id=353172
9. Інформаційна довідка щодо співробітництва України з Міжнародним банком реконструкції та розвитку / Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=388308&cat_id=353161
10. Карнаков І.А. Проблеми багатовекторної інтеграції України в систему міжнародних економічних зв'язків у сучасних умовах / І.А. Карнаков. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10kiazsu.pdf>

11. Міжнародні фінанси: Підручник [Текст] / О.І. Рогач, А.С. Філіпенко, Т.С. Шемет та ін.; за ред. О.І. Рогача. - К.: Либідь, 2003. - 784 с.
12. Світовий банк в Україні: 20 років партнерства / The World Bank Group Website. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://www.worldbank.org/uk/news/feature/2012/09/27/world-bank-ukraine-20-](http://www.worldbank.org/uk/news/feature/2012/09/27/world-bank-ukraine-20)
13. Юхимчук В. Розвиток відносин України та МБРР [Текст] / В.Юхимчук // Міжнародні відносини і туризм: сучасність та ретроспектива: збірник матеріалів Першої міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. – 2010. - Вип.3. - с. 162-165.

ANALYSIS OF THE PORTFOLIO OF ACTIVE PROJECTS OF UKRAINE, IMPLEMENTED WITH THE SUPPORT OF THE WORLD BANK (ECONOMIC AND LEGAL ASPECTS)

I. Hrabynska, M. Hrabynskiy

Ivan Franko National University of Lviv, Prospekt Svobody 18, UA – 79008, Ukraine

The legal and economic aspects of Ukraine's participation in the World Bank Group. Analysis of portfolio of active, finished and rejected projects of the World Bank for Ukraine. The ways of improving legal mechanisms disposal costs in Ukraine in order to effectively use the financial capacity of the World Bank.

Keywords: international economic organizations, the World Bank, International Bank for Reconstruction and Development, International Monetary Fund.

АНАЛИЗ ПОРТФЕЛЯ АКТИВНЫХ ПРОЕКТОВ УКРАИНЫ, РЕАЛИЗУЕМЫХ ПРИ ПОДДЕРЖКЕ ВСЕМИРНОГО БАНКА (ЭКОНОМИКО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ)

И. Грабинская, М. Грабинский

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
79008 г. Львов, проспект Свободы, 18*

Исследованы правовой и экономической аспекты участия Украины в группе Всемирного банка. Проанализирован портфель активных, выполненных и отклоненных проектов Всемирного банка по Украине. Предложены пути совершенствования правовых механизмов распоряжения средствами в Украине с целью эффективного использования финансовых возможностей Всемирного банка.

Ключевые слова: международные экономические организации, Всемирный банк, Международный банк реконструкции и развития, Международный валютный фонд.